

IV.

EX THUCYD. L. II, 47-54.

Descriptio pestilentiae Atheniensis.

*Pestilentia
Atticam
vastans.*

Τῆς θέρους εὐθύς ἀρχομένης, Πελοποννή-
 σοι † καὶ οἱ ξύμμαχοι τὰ δύο μέρα,
 ὡς περ καὶ τὸ πρῶτον, ἐπέβαλον ἐς τὴν Ἀτ-
 2 τικὴν. Ἠγεῖτο δὲ Ἀρχίδαμος ὁ Ζευξίδαμος,
 Λακεδαιμονίων βασιλεὺς. Καὶ καθέζομενοι,
 ἐδάην τὴν γῆν. Καὶ ὄντων αὐτῶν ἕκ πολλὰς πᾶ
 3 ἡμέρας ἐν τῇ Ἀττικῇ, ἡ νόσος πρῶτον ἤρξατο
 γενέσθαι τοῖς Ἀθηναίοις, λεγόμενον ^a μὲν καὶ
 πρότερον πολλαχόσε ἐγκατασκῆσαι καὶ περὶ
 Λημιον, καὶ ἐν ἄλλαις χωρίοις. Οὐ μὲνοι το-
 σῆτός γε λοιμὸς, ἐδὲ φθορὰ ἕτως ἀνθρώπων
 4 ἕδαμᾶ ἐμνημονεύετο γενέσθαι. Οὔτε γὰρ ἰα-
 τρὸν ἤρκεν τὸ πρῶτον θεραπεύοντες ^b ἀγνοία,
 (ἀλλ' αὐτοὶ μάλιτα ἐθησκιον, ὅσω καὶ μά-
 λιτα προσήσαν,) ἕτε ἄλλη ἀνθρωπεία τέχνη
 5 ἕδεμῖα. Ὅσα τε πρὸς ἰεροῖς ἐκέτευσαν, ἢ
 μαντείοις, καὶ τοῖς τοιῆτοις ἐχρήσαντο, πάντα
 ἀνωφελῆ ἦν. Τελευτῶντες τε αὐτῶν ἀπέστησαν
 6 ὑπὸ τῆς κακῆς νικῶμενοι. (48) Ἠρξατο δὲ
 τὸ μὲν πρῶτον ὡς λέγεται, ἐξ Αἰθιοπίας τῆς
 ὑπὲρ

*Origo ex
Aethiopia.*

† Nimirum tempore belli Peloponnesii res accidit, cum Peloponnesii incolae aduersus Athenienses eorumque socios pugnarent.

^a Schol. Πρῶτον ἤρξατο θηλυκῶς, ἢ νόσος; τὸ δὲ λεγόμενον, ὡς πρὸς τὸ νόσημα ὑπῆντησεν κ. τ. λ. Nimirum λεγόμενον ad νόσος refertur, quia etiam dicitur νόσημα. Talia saepe apud Latinos conf. 7, 95.

^b Schol. εἰ γὰρ ἕδεισαν, ὅτι λοιμὸς ἦν, ἢ ἐν ἐπιχειρεῖν, διὰ τὸ μεταδοτικόν. Egregios vero medicos, qui cum maxime illis opus est, metu contagionis aegros deferunt.

ὑπὲρ Αἰγύπτου^c. Ἐπειτα δὲ καὶ ἐς Αἴγυπτον,
 καὶ Λιβύην κατέβη, καὶ ἐς τὴν βασιλείως^d γῆν
 τὴν πολλήν. ἐς δὲ τὴν Ἀθηναίων πόλιν ἐξαπι-
 ναίως ἐπέπεσε. Καὶ τὸ πρῶτον ἐν τῷ Πειραιεῖ⁷
 ἦλθε τῶν ἀνθρώπων, ὥστε καὶ ἐλέχθη ὑπ'^{Initia a Piraeo.}
 αὐτῶν, ὡς οἱ Πελοποννήσιοι Φάρμακα ἐσβε-
 βλήκοιεν ἐς τὰ Φρέατα· κρήνη γὰρ ἔπω ἦσαν
 αὐτοῖσι. Ἰσχυρόν δὲ καὶ ἐς τὴν ἀνα πόλιν ἀφί-
 κθη, καὶ ἔστησκον πολλῶ μάλλον ἤδη. Λε-
 γέτω μὲν ἔν περὶ αὐτῶ, ὡς ἑκάστος γιγνώσκει,
 καὶ ἰατρός, καὶ ἰδιώτης, ἀφ' ὅτις εἰκὸς ἦν γε-
 νέσθαι αὐτὸ, καὶ τὰς αἰτίας, ἄς τινὰς νομί-
 ζει, τοσαύτης μεταβολῆς ἰκανὰς εἶναι, ἢ δύ-
 ναμιν ἐπὶ τὸ μεταστῆσαι σθεῖν. Ἐγὼ δὲ οἶόν τε
 ἐγγίγθη, λέξω⁸ καὶ ἀφ' ὧν ἂν τις σκοπῶν,⁹
 εἰ ποτε καὶ αὐτοῖς ἐπιπέσοι, μάλιστα ἂν ἔχοι
 τι προειδῶς μὴ ἀγνοεῖν, ταῦτα δηλώσω, αὐ-
 τὸς τε νοσήσας, καὶ αὐτὸς ἰδὼν ἄλλης πά-
 ρουσις. (49) Τὸ μὲν γὰρ ἔτος, ὡς ὁμο-
 λογεῖτο, ἐκ πάντων μάλιστα δὴ ἐκεῖνο ἄνοστον¹¹
 ἐς τὰς ἄλλας ἀσθενείας ἐτύγχανεν ὄν. Εἰ δὲ
 τις καὶ προέκαινέ τι, ἐς τῆτο πάντα ἀπεκρί-
 θη^f. Τὸ δὲ ἄλλης ἀπ' ἐδεμίας προφά-
 σεως, ἀλλ' ἐξαίφνης ὑγίεις ὄντας, πρῶτον¹²
 μὲν τῆς κεφαλῆς † θέρμα ἰσχυροῦ, καὶ τῶν
 ὀφθαλμῶν ἐρυθμήματα, καὶ φλογωσις ἐλάμ-
 βανε. Καὶ τὰ ἐντός, ἢτε φάρυγγ καὶ ἡ
 C 5 γλώσσ-

c LVCRET. 1130.

d Persarum κατ' ἐξοχήν. Etiam Schol. τὴν Περσίδα.

e Ausus sum illud & inferere, quo lucem accipere mihi videtur locus alias obscurissimus, ita iam facile explicandus. (ausus, quas putes tante mutationis idoneas, (sufficientes) esse, aut submovendi eam, morbumque adeo tollendi, vim habere.

f Vid. infra f. 29.

† LVCRET. 1143.

- γλῶσσα, εὐθύς αἰμαλάδῃ ἦν, καὶ πνεῦμα
 13 ἄτοπον καὶ δυσᾶδες ἦφιει. Ἐπειτα ἐξ αὐτῶν
 Symptoma-
 34. πηριμὸς καὶ βράγχος ἐπεγίνετο. Καὶ ἐν ἑ
 πολλῷ χρόνῳ κατέβαιναν ἐς τὰ στήθη ὁ πόνος
 14 ἔμετὰ βηχὸς ἰχυρῆ. Καὶ ὁπότε ἐς τὴν καρ-
 διαν ἢ σπρίζαι, ἀνέσρεφέ τε αὐτὴν, καὶ ἀπο-
 καθάρσεις χολῆς πάσαι ὅσαι ὑπὸ ἰατρῶν
 ὀνομασμένα εἰσὶν, ἐπήσαν, καὶ αὐτὰ μετὰ
 15 ταλαιπωρίας ^k μεγάλης. Λύγξ τε τοῖς πλεί-
 σιν ἐνέπιπτε κενὴ ^l σπασμὸν ἐνοιδῶσα ἰχυρὸν,
 τοῖς μὲν μετὰ ταῦτα * λαφύσατα ^m, τοῖς δὲ
 16 καὶ πολλῷ ὕστρον. Καὶ τὸ μὲν ἐξῶθεν ⁿ ἀπλο-
 μένῳ σώματι, ἐκ ἄγαν θερμὸν ἦν, ἔτε χλω-
 ρόν, ἀλλ' ὑπέρυθρον πελιδνόν ^o. Φλυκταίνους
 17 μικρᾶς καὶ ἐλκεσὶν ἐξηθηκός. τὰ δὲ ἐνὶ σ-
 τῶσι ἐκαίετο, ὥςτε μῆτε τῶν πάντων λεπτῶν ἰμα-
 τῶν καὶ σινδόνων τὰς ἐπιβολὰς, μῆτ' ἄλλο
 Præsertim
 fitis & ac-
 tus. τι ἢ γυμνὸν * ἀνέχεσθαι ἠδισά τε ἂν ἐπὶ ὑ-
 18 δωρ ψυχρὸν σφᾶς αὐτῆς ῥίπτειν. Καὶ πολ-
 λοὶ τῆτο ^p τῶν ἡμελημένων (ἀνθρώπων) καὶ
 ἔδρασαν ἐς Φρέατα, ἀπαύσω τῇ διψῇ ζυεχό-
 μενοὶ καὶ ἐν τῷ ὁμοίῳ καθεισθήκει ^q τό, τε
 19 πλέον, καὶ ἔλαστον ποτόν. Καὶ ἡ ἀπορία τῶ
 μη

g Sch. πόνον λέγει τὴν ἐκ τῆ νοσήματος ταλαιπωρίαν.

h Sch. οἱ παλαιοὶ ἰατροὶ τὸν ἐμάχων καρδίαν ἐκάλεον, καὶ
 καρδιωγμὸν τὸν πόνον τῆ σαμάχης.

i Sch. ἀποκρίσεις, κενώσεις.

k τῆς δυσεντερίως δηλονότι.

l Ἔτι γὰρ καὶ λύγξ πλήρης, ὡς καὶ Ἰπποκράτης δι-
 ᾄσκει.

* αὐτίκα.

m Τὸν σπασμὸν παυσάμενον.

n LVCRET. 1161.

o Τὸ μετέχον ἀχρότητος καὶ μελανίας, οἶνον μελυ-
 θδοσιδές.

* Int. τὸ σῶμα.

p Pro διὰ τῆτο.

q LVCRET. 1175.

μὴ ἤτυχάζειν, καὶ ἡ ἀγρυπνία ἐπέκειλο
 διαπαντός, καὶ τὸ σῶμα ὅσον περ χρόνον καὶ
 ἡ νόσος ἀκμάζει, ἐκ ἐμαραίνετο, ἀλλ' ἀν-
 τείχε παρά δοξαν τῇ ταλαιπωρίᾳ. ὣς ἡ 20
 διεφθείροντο οἱ πλείστοι ἐναυαῖοι καὶ ἑβδομαῖοι
 ὑπὸ τῷ ἐντὸς καύματος, ἢ ἔτι ἔχοντες τι *Exitus morbi.*
 δυνάμεως εἰ διαφύγοιεν, ἐπικασιόντες τῷ νοσή-
 ματος ἐπὶ τὴν κοιλίαν, καὶ ἐλκώσεως τε αὐτῇ
 ἰαχυρᾶς ἐγγιγνομένης, καὶ διαρροίας ἅμα ἀ-
 κρατῆ ἐπιπιπίσσης, οἱ πολλοὶ ὑσερον διὰ τὴν
 ἀσθένειαν διεφθείροντο. Διεξέει γὰρ διὰ παν- 21
 τὸς τῷ σώματι ἀνάθεν ἀρξάμενον τὸ ἐν τῇ κε-
 φαλῇ πρῶτων ἰδρυθῆν κακόν. Καὶ εἴ τις ἐκ 22
 τῶν μεγίστων ἔπεριγένετο, τῶν γε ἀκρωτηρίων
 ἀνήλιψις αὐτῷ ἐπεσήμαινε. Κατέσκηψε
 γὰρ καὶ ἐς αἰδοῖα, καὶ ἐς ἄκρας χεῖρας, καὶ
 πόδας. Καὶ πολλοὶ σερισκομένοι τέτων διέ- 23
 φευγον. Εἰσὶ δ' οἱ καὶ τῶν ὀφθαλμῶν. Τὰς
 δὲ καὶ λήθη ἐλάμβανε παραλίνα ἀνασάντας
 τῶν πάλων ὁμοίως, καὶ ἠγνόησαν σφᾶς τε
 αὐτὰς, καὶ τὰς ἐπιηθείρας. (50) Γενόμενον 24
 γὰρ κρεῖσσον λόγῳ τὸ εἶδος τῆς νόσου, τὰ τε
 ἄλλα χαλεπαίερας, ἢ κατὰ τὴν ἀνθρωπεῖαν
 φύσιν προσέπιπτεν ἐκάστω, καὶ ἐν τῷδε ἐδή-
 λωσε μάλιστα ἄλλο τι ὄν, ἢ τῶν ξυνηρόρων
 τί.

r Abundat Attice negatio ad verba ἀπαγορευτικῶς ἢ negatiua, adiecta. v. f. 44. no. 1.

s Editi ita, ὑπὸ τῷ ἐντὸς καύματος, ἔτι ἔχοντες τι δυνάμεως, ἢ, εἰ διαφύγοιεν κ. τ. λ. Sed mihi videbantur non fuisse perituri οἱ ἔχοντες τι δυνάμεως, quin pauulum illud vitium reliquarum fecit, vt ad tempus euaderent. Si non placeat vnus literae transpositio, at ita certe vertendum est, vt ἔτι ἔχοντες &c. ad alterum disunctionis membrum pertineat.

t Sch. κινδύνων δηλονότι. LVCRET. 1197.

u Ἐπίσκεψις.

- 25 τί. Τὰ^x γὰρ ὄρνεα, καὶ τετραπόδα, ὅσα
 Cadaveri-
 bus absti-
 nent feræ.
 26 ἀνθρώπων ἀπλεται, πολλῶν ἀτάφων γιγνο-
 μένων, ἢ ἔ προσήει, ἢ γευσάμενα, διεφθεί-
 27 ρετο. Τεκμηριον δὲ τῶν μὲν τοιούτων ὀρίθων
 ἐπίλειψις σαφῆς ἐγένετο, καὶ ἔχ' ἐρωῶν ἔτε
 28 ἄλλως, ἔτε περὶ τοῖστον ἔδεν. Οἱ δὲ κύνες ἢ
 μᾶλλον αἰσθησιν παρῆχον τῆ ἀποβαίνοντος, διὰ
 29 τὸ ζυδιαῖσθαι. (51) Τὸ μὲν ἐν νοσημα,
 πολλὰ καὶ ἄλλα παραλιπόντι^z ἀτοπίας, ὡς
 ἐκάσῳ ἐτύχχανε τι διαφερόντως ἑτέρῳ πρὸς
 30 ἕτερον γιγνομενον, τοῖστον ἦν ἐπίπαν τὴν ἰδέαν.
 31 Καὶ ἄλλο παρελύπει κατ' ἐκείνου τὸν χρόνον
 ἔδεν τῶν εἰωθότων^a, ὃ δὲ καὶ γένοιτο, ἐς τῆτο
 32 ἐτελεύτα. Ἐθνησκον δὲ οἱ μὲν ἀμελεία, οἱ
 δὲ καὶ πάνυ θεραπευόμενοι ἐν τε ἔδεν καλῆση
 ἴαμα^b, ὡς εἰπεῖν, ὃ, τι χρῆν προσφέρειν
 ὠφελεῖν τὸ γὰρ τῷ ζυνευγκόν ἄλλον τῆτο
 ἔβλαπτε, σῶματε αὐταρκες ὄν ἔδεν διεφάνη
 πρὸς αὐτὸ, ἰχύος περὶ ἢ ἀδενείας, ἀλλὰ
 πάντα ζυνήρει, καὶ τὰ πάση διαίτη θερα-
 33 πεύόμενα. Δεινότητον δὲ πανίος ἦν τῆ κακῆ,
 ἢ τε ἀθυμία ὁπότε τις αἰδοιτο κάμνων, (πρὸς
 34 γὰρ τὸ ἀνέλλπισον εὐθύς τραπόμενοι τῇ γνώμη,
 πολλῶ μᾶλλον προείητο σφᾶς αὐτῆς, καὶ ἔχ'
 35 ἀντείχον,) καὶ ὅτι, ἕτερος ἀφ' ἑτέρῳ θερα-
 πείας ἀναπιμπλάμενοι, ὡσπερ τὰ πρόβα-
 36 τα^c, ἔθνησκον, καὶ τὸν πλείστον φθόρον τῆτο
 37 ἐνεπόσει. Εἴτε γὰρ^d μὴ θέλοισεν δεδιότες ἀλ-
 λήλοισ

x LVCRET. 1213.

y LVCR. 1220.

z H. e. ἐμὲ παραλιπόντος, vt taceam.

a Supra sect. II.

b LVCRET. 1224.

c Sch. ἔτι τὰ πρόβατα μεταληπτικῶ καὶ μεταδοτικῶ τῆς
 νίσε.

d LVCRET. 1235.

λήλοις προσιέναι, ἀπώλλυντο ἔρημοι, καὶ οἰ-
 κία πολλὰ ἐκενώθησαν ἀπορία τῆς θεραπεύ-
 σοντος. Εἴτε προσίοιεν, διεφθείρουσ' καὶ μά- 34
 λιστα οἱ ἀρετῆς τι^ε μεταποιούμενοι. Αἰσχύνη 35
 γὰρ ἠφείδεν σφῶν αὐτῶν ἐσίοντες παρὰ τῆς
 φίλης, ἐπεὶ καὶ^ε τὰς ὀλοφύρσεις τῶν ἀπε-
 γιγνομένων τελευτῶντες καὶ οἱ οἰκείοι ἐξέκα-
 μνον, ὑπὸ τῆ πολλῆ κακῆ νικώμενοι. Ἐπὶ πλεόν 36
 δὲ ὅμως οἱ διαπεφευγότες τὸν τε θνήσκοντα
 καὶ τὸν πονέμενον ἀκτίζουσι, διὰ τὸ προειδέ-
 ναί τε καὶ αὐτοὶ ἤδη ἐν τῷ θαρσαλέῳ εἶναι,
 (δις γὰρ τὸν αὐτὸν, ὥστε καὶ κλείνειν, ἐκ ἐπε- 37
 λάμβανε) καὶ^ε ἐμακαρίζοντό τε ὑπὸ τῶν ἄλ-
 λων, καὶ αὐτοὶ τῷ παραχρῆμα^h περιχαρεῖ,
 καὶ ἐπὶ τὸν ἔπειτα χρόνον ἐλπίδος τι εἶχον κέ-
 φης, μηδ' αὖ ὑπ' ἄλλῃ νοσήματός ποτε ἐτι
 διαφθαρήναι. (52) Ἐπίεσε δ' αὐτὲς μάλ- 36, b.
 λον πρὸς τῷ ὑπάρχοντι πόνῳ καὶ ἡ ζυγκομιδῆ<sup>Multitudo
item bomi-
num ex
agris.</sup>
 ἐκ τῶν ἀγρῶν ἐς τὸ ἄστυⁱ, καὶ ἐχⁱ ἦσσαν τῆς 37, b.
 ἐπελθόντας. Οἰκιάων γὰρ ἐχⁱ ὑπαρχουσῶν,
 ἀλλ' ἐν καλύβαις πνιγγραῖς ὥρα ἔτρε διεστω-
 μένων, ὁ φθόρος ἐγγίνετο ἕθενί κόσμῳⁱ ἀλλὰ 38
 καὶ νεκροὶ ἐπ' ἀλλήλοις ἀποθνήσκοντες ἐκείνη,
 καὶ ἐν ταῖς ὁδοῖς ἐκαλυπτόντο, καὶ περὶ τὰς
 κρήνας ἀπάσας ἡμιθνήτες, τῇ τῆ ὕδατος ἐπι-
 θυμία.

e Sch. φιλονεικίας, ἀγάπης.

f Sch. λείπει ἢ πρὸς, ἵνα ᾗ, πρὸς τὰς ὀλοφύρσεις καὶ θρήνας.

g Intell. ὅτι, est enim connexum cum superiori, διὰ τὸ προειδέναι τε.

h Conieceram τὸ παραχρῆμα περιχαρεῖς, sed cum Scholiafies ita legerit, ut in contextu est, & τὸ περιχαρῆς substantiue pro rebus laetis poni possit, nihil mutavi. Nimis Schol. exponit, τῇ ἐνστάσει περιχαρεῖς.

i Belli enim metu in urbem concesserant. LVCRET.

- 39 *Leges & sa-
cra desu-
runtur.* θυμία. Τὰ τε ἱερά, ἐν οἷς ἐσκήνηντο ^k, νεκρῶν
πλέα ἦν αὐτῶ ἑναποθνησκόντων. Ὑπερβια-
ζομένους γὰρ τῶ κακῶ, οἱ ἄνθρωποι ἔκ ἐχούσης,
40 ὁ, τι γενωνται, ἐπὶ ὀλιγαρίαν ἐτράποντο καὶ
41 ἱερῶν καὶ ὀσίων ὁμοίως. Νόμοι τε πάντες συν-
εταράχθησαν, οἷς ἐχρῶντο πρότερον περὶ τὰς
ταφάς. Ἐθαπτον δὲ, ὡς ἕκαστος ἠδύνατο.
Καὶ πολλοὶ ἐς ἀνααιχρύντας θήμας ἐτράποντα
σπάνει τῶν ἐπιτηδίων, διὰ τὸ συχνὰς ἤδη
42 προτεθῆναι σφίτιν. Ἐπὶ πυρὰς γὰρ ἄλλο-
τρίαις, φθάσαντες τὰς νήσαντας, οἱ μὲν ἐπι-
θύντες τὸν ἑαυτῶν νεκρὸν ὑφῆπτον, οἱ δὲ καιο-
μένους ἄλλω, ἀνωθεν ἐπιβαλόντες, ὃν φέροισιν,
43 ἀπήσαν. (53) Πρῶτόν τε ἤρξε, καὶ ἐς τάλλα,
44 τῆ πόλει ἐπιπλέον ἀνομίας τὸ νόσημα. Ρᾶον
γὰρ ἐτόλμα τις ἂ πρότερον ἀπεκρύπτετο,
μη¹ κατ' ἠδονὴν ποιεῖν, ἀγχιτροφὸν τὴν με-
ταβολὴν ὄρωντες τῶν τ' εὐδομιόνων, καὶ αἰ-
φνιδίως θνησκόντων, καὶ τῶν ἔδην πρότερον
45 κεκλιμένων, εὐθύς δὲ τὰ κείνων ἐχόντων ὥστε
ταχείας τὰς ἐπαυρέσεις καὶ πρὸς τὸ τερπνὸν
ἤξιον ποιεῖσθαι, ἐφῆμερα τὰ τε σώματα καὶ
46 τὰ χρήματα ὁμοίως ἠγέμενοι. Καὶ τὸ μὲν
προσταλαμπάρειν τῶ δόξαντι * καλῶ, ἐδούς
πρόθυμος ἦν, ἀδῆλον νομίζων, εἰ πρὶν ἐπ'
47 αὐτὸ ἐλθεῖν, διαφθαρήσεται ὁ, τι δὲ ἤδει
τε ἠδύ, καὶ πανταχοῦθεν τὸ ἐς αὐτὸ κερδα-
λέον ^m, τῆτο καὶ καλὸν καὶ χρήσιμον κατέ-

57.

k Incubandi causa, quod in Aesculapii praefertim fa-
ctum. LVCRET. 1270.

l Vid. l. 19. no. q. Nimirum occultabat, ut non faceret
pro libidine palam.

* Sch. τῆτέτι τῆ ἀρετῆ· αὕτη γὰρ μετὰ ταλαμπωρίας γί-
γνεσθαι.

m Quidquid ad voluptatem parandam conferret. Su-

ση. Θεῶν δὲ φόβος, ἢ ἀνθρώπων νόμος, εἰδείς 48

ἀπείργει τὸ μὲν κρίνοντες ἐν ὁμοίᾳ καὶ σέβειν

καὶ μὴ, ἐκ τῆς πάντας ὁρᾶν ἐν ἴσῳ ἀπολυ-

μένους τῶν δὲ αἰμαρημάτων εἰδείς ἐλπίζων 49

μέχρι τῆς δίκῃ γενέσθαι βίβς ἀν τὴν τιμωρίαν

ἀντιδῆναι πολὺ δὲ μείζω τὴν ἤδη κατεψηφι-

σμένην σφῶν ἐπικρεμαδῆσαι, ἣν πρὶν ἐμπε-

σεῖν, εἰκὸς εἶναι τῆς βίβς τι ἀπολαῦσαι. (54) 50

Τοιαῦτα μὲν πάθει οἱ Ἀθηναῖοι περιπεσόντες

ἐπέζηοντο, ἀνθρώπων τε ἔνδον θνησκόντων,

καὶ γῆς ἔξω θησκόμενης. Ἐν δὲ τῷ κακῷ, οἷα 51

εἰκὸς ἠ' ἀνεμνήθησαν καὶ τῆδε τῆς ἔργς, Φά-

σκούβες οἱ πρεσβύτεροι πάλαι ἀδεοῦσαι,

Ἦξει Δωρικὸς πόλεμος, καὶ λοιμὸς αὐ-

αὐτῷ.

Ἐγένετο μὲν ἐν ἔρις τοῖς ἀνθρώποις μὴ λοι-

μὸν ἀνομάσθαι ἐν τῷ ἔπει ὑπὸ τῶν παλαιῶν, 52

ἀλλὰ λιμὸν †. Ἐνίκησε δὲ ἐπὶ τῆς παρόντος, 53

εἰκότως λοιμὸν εἰρήσθαι. Οἱ γὰρ ἀνθρώποι

πρὸς ἃ ἐπαρχον, τὴν μνήμην ἐποιοῦντο. Ἦν

δὲ γε οἶμα, ποτε ἄλλος πόλεμος καταλάβη

Δωρικὸς τῆδε ὕστερος, καὶ ξυμβῆ γενέσθαι λι-

μὸν, κατὰ τὸ εἰκὸς ἔτιωσ ἄσονται. Μνήμη 54

δὲ ἐγένετο καὶ τῆς Λακεδαιμονίων ὁ χρεσησθῆς

τοῖς εἰδόσιν, ὅτε ἐπερωτῶσιν αὐτοῖς τὸν θεόν,

εἰ χρὴ πολεμεῖν, ἀεῖιλε, κατὰ κράτος πο-

λεμῆσιν νίκην ἔσεσθαι, καὶ αὐτὸς ἔφη ξυλ-

λή-

Spicabar etiam τὸ ἐς αὐτὸν κερδαλέον, quidquid lucrosum sibi esset, aut compendium quodcumque adferret. Et video ita edictum a Stephano, Hudsono, Dukero.

η Nempe vexatio dat intellectum.

† Ergo illo tempore pronuntiatione non differebant

• & οἱ.

ο Qui eo tempore Peloponnesiorum duces hostes Atheniensium erant.

ρ Phœbus etiam pestilentiae auctor initio Iliadis, qui

- 55 λήθεσθαι. Περὶ μὲν δὲ τῆ χρηστηρίᾳ, τὰ γι-
γνόμενα εἴκαζον ὅμοια εἶναι. Ἐσβεβληκότων
δὲ τῶν Πελοποννησίων, ἡ νόσος ἤρξατο εὐθύς.
- 56 Καὶ ἐς μὲν Πελοπόννησον ἐκ εὐῆλθεν, ὅ, τι
καὶ ἄξιον εἰπεῖν ἐπενείματο δὲ Ἀθήνας μὲν
μαλιστα, ἔπειτα δὲ καὶ τῶν ἄλλων χωρίων τὰ
πολυανθρωπώτατα. Ταῦτα μὲν τὰ κατὰ τὴν
νόσον γενόμενα.

eo etiam nomine ἐπιβόλος dicitur & ἰκέργος. In calore solis
palustre eodum commouentis causam pestilentiae huius
quaesivit iam olim DIODORVS SICVLVS.

Cum LVCRETIVS non soleat esse in eo-
rum manibus, quibus praesertim
hoc libello consultum itur, facien-
dum putavi, vt versus illius, quibus
THVCYDIDEM reddidit, adscriberem.
Conf. Ouidiana Aeginensis morbi
descriptio Met. 7, 523-586.

LVCRET. L. VI, 1136. seqq.

(Quae propter numeros Thucydideis
adscriptos facile erit cum illis
conferre.)

*Haec ratio quondam morborum, & mor-
tifer aestus,
Finibus Cecropiis funestos reddidit agros,
Vastavitque vias, exhaustit ciuibus urbem.
Nam penitus veniens, Aegypti e finibus
ortus,*

Aera

Aeva permensus multum camposque natanseis, 1140
 Incubuit tandem populo Pandionis: omnes
 Inde cateruatim morbo mortique dabantur.

Principio caput incensum feruore gerebant,
 Et duplicis oculos suffusa luce rubentis.
 Sudabant etiam fauces intrinsecus atro 1145
 Sanguine, & vlceribus vocis via septa coibat:

Atque animi interpret manabat lingua cruore,
 Debilitata malis, motu grauis, aspera tactu:
 Inde, vbi per fauceis pectus complerat, & ipsum
 Morbida vis in cor moestum confluxerat aegris: 1150
 Omnia tum vero vitai claustra lababant.

Spiritus ore foras tetrum voluebat odorem,
 Rancida quo perolent proiecta cadauera ritu.
 Atque animi prorsum vires totius, & omne,
 Languerat corpus, lethi iam limine in ipso. 1155

Intolerabilibusque malis erat anxius angor
 Assidue comes, & gemitu commissa querela,
 Singultu: que frequens noctem persaepe, diemque,
 Corripere assidue nervos & membra coactans,
 Dissoluebat eos, defessos ante, fatigans. 1160

Nec nimio cuiquam posses ardore tueri
 Corporis in summo summam feruiscere partem:
 Sed potius tepidum manibus proponere tactum,
 Et simul vlceribus quasi iniustis omne rubere
 Corpus, vt est, per membra sacer cum dicitur ignis. 1165

Intima pars homini vero flagrabat ad ossa:
 Flagrabat stomacho flamma, vt fornacibus intus,
 Nil adeo posset quidquam leue, tenueque membris
 Vertere in utilitatem: ad ventum & frigora semper,
 In fluuios partim gelidos ardentia morbo 1170
 Membra dabant, nudum iacentes corpus in vndas.

Multi praecipites lymphis putealibus alte

D

Inci-

- Inciderunt, ipso venientes ore patente.
 Infedabiliter fitis arida corpora mersans*
 1175 *Aequabat multum paruis humoribus imbrem.
 Nec requies erat vlla mali, defessa iacebant
 Corpora: mussabat tacito Medicina timore.
 Quippe patentia cum totas ardentia nocteis
 Lumina versarent oculorum expertia somno.*
 1180 *[Multaq; praeterea mortis tum signa dabantur,
 Perturbata animi mens in moerore metuque,
 Triste supercilium, furiosus voltus & acer,
 Sollicitae porro pleneaeque sonoribus aures,
 Creber spiritus, aut ingens raroque coortus,*
 1185 *Sudorisque madens per collum splendidus humos,
 Tenuia sputa, minuta, croci contincta colore,
 Salsaque per fauceis raucas vix edita tussi:
 In manibus vero nerui trahier, tremere artus:
 A pedibusque minutatim succedere frigus*
 1190 *Non dubitabat, item ad supremum deniq; tempus
 Compressae nares, nasi primoris acumen
 Tenue, cauati oculi, caua tempora, frigida pellis
 Duraque, inhorrebat rictum, frons tenta † ma-
 nebat
 Nec nimio rigida post strati morte iacebant.]*
 1195 *Oetauoque fere candenti lumine solis,
 Aut etiam nona reddebant lampade vitam.
 Quorum si quis, vt est, vitarat funera lethi,
 Vlceribus tetris, & nigra proluvie alui,
 Posterius tamen hunc tabes lethumque manebat.*
 1200 *Aut etiam multus capitis cum saepe dolore
 Conruptus sanguis plenis ex naribus ibat:*

Huc

* Hos versus 14. non ex THVCYDIDE transtulit LVCRETIVS, si sunt tamen IVCRETII.

† Ita scribere placuit, vt supersedere liceat multis de hoc loco sententiis & lectionibus, & interpretationibus referendis.

Huc hominis totae vires, corpusque fluebat.
 Profluuium porro qui tetri sanguinis acre
 Exerat, tamen in nervos huic morbus & artus
 Ibat, & in parteis genitales corporis ipsas. 1205

Et grauius partim metuentes limina leti,
 Viuebant ferro priuati parte virili:
 Et manibus sine nonnulli pedibusque manebant
 In vita tamen, & perdebant lumina partim:
 Vsque adeo mortis metus his incesserat acer. 1210

Atque etiam quosdam cerebrum obliuierum
 Cunctarum, neque se possent cognoscere ut ipsi.
 Multaque humi cum inhumata iacerent corpora
 supra

Corporibus, tamen alituum genus atque ferarum
 Aut procul absiliebat, ut acrem exiret odorem; 1215

Aut, ubi gustarat, languebat morte propinqua.
 Nec tamen omnino temere illis solibus vlla
 Comparebat auis, nec noctibus saecla ferarum
 Exhibant siluis: languebant pleraque morbo,
 Et moriebantur: cum primis fida canum vis 1220
 Strata viis animam ponebat in omnibus aegram.

Extorquebat enim vitam vis morbida membris.
 Incomitata rapi certabant funera vassa:
 Nec ratio remedi communis certa dabatur.
 Nam quod alis dederat vitaleis aëris auras 1225

Voluere in ore licere, & caeli templa tueri:
 Hoc aliis erat exitio, lethumque parabat.

Illud in his rebus miserandum, & magnopere
 vnum

Aerumnabile erat, quod, ubi se quisque videbat
 Implicitum morbo, mori damnatus ut esset, 1230
 Desiciens animo moesto cum corde iacebat
 Funera respectans, animam & mittebat ibidem.

*Idque vel in primis cumulabat funere funus:
 Quippe etenim nullo cessabant tempore apisci
 1235 Ex aliis alios auidi contagia morbi.
 Nam quicumque suos fugitabant visere ad
 aegros,*

*Vitai nimium cupidi, mortisque timentes,
 Poenibat paullo post turpi morte malaque
 Desertos, opis experteis, incuria maectans,
 1240 Lanigeras tanquam pecudes & bucera saecla.*

*Qui fuerant autem praesto, contagibus ibant,
 Atque labore, pudor quem tum cogebat obire,
 Blandaque lassorum vox mista voce querelae.
 Optimus hoc leih genus ergo quisque subibat:*

*1245 Inque aliis alium populum sepelire suorum
 Certantes, lacrymis lassu luctuque redibant.
 Inde bonam partem in lectum moerore dabantur:
 Nec poterat quisquam reperiri, quem neque
 morbus,*

Nec mors, nec luclus tentaret tempore tali.

*1250 Praeterea iam pastor, & armentarius omnis,
 Et robustus item curui moderator aratri,
 Languiebant, penitusque casis contrusa iacebant
 Corpora, paupertate & morbo dedita morti.
 Exanimis pueris super examinata parentum*

*1255 Corpora nonnunquam posses, retroque videre
 Matribus & patribus natos super edere vitam.
 Nec minimum partim ex agris aegroris in
 urbem*

*Confluxit, languens quem contulit agricolarum
 Copia, conueniens ex omni morbida parti.*

*1260 Omnia complebant loca tectaue, quo mage eos
 tum*

Confertos ita aceruatim mors accumulabat.

Multa

*Multa siti prostrata viam per, proque voluta
 Corpora Silanos* ad aquarum strata iacebant,
 Interclusa anima nimia ab dulcedine aquai.
 Multaque per populi passim loca promta, viasque 1265
 Languida semianimo tum corpore membra videres,
 Horrida paedore, & pannis cooperta perire
 Corporis inluvie: pellis super ossibus vna,
 Ulceribus teiris prope iam, sordique sepulta.*

*Omnia denique sancta Deum delubra replebat 1270
 Corporis mors exanimis, onerataque passim
 Cuncta cadaueribus Caelestium templa manebant,
 Hospitibus loca quae complebant aedituentes.
 Nec iam religio Diuum, nec Numina magni
 Pendebantur: Enim praesens dolor exsuperabat. 1275
 Nec mos ille sepulturae remanebat in vrbe,
 Vt prius hic populus semper consuerat humari.
 Perturbatus enim totus trepidabat, & vnus
 Quisque suum pro re consortem moestus humabat:
 Multaque vis subita & paupertas horrida suasit. 1280
 Namque suos consanguineos aliena rogorum
 Insuper instructa ingenti clamore locabant,
 Subdebantque facies, multo cum sanguine saepe
 Rixantes potius, quam corpora desererentur.*

* i. e. ad fontes salientes, quae aquam ex personis, quas *Tullios*, *Marfjas*, *Silanos* dixere, eiaculantur.

